

KS. PIOTR T. GOLISZEK

TEOLOGALNE WYCHOWANIE W KATECHEZIE

THEOLOGICAL EDUCATION IN CATECHESIS

A b s t r a c t. Christian education should be concentrated on three fundamental values. It has to be education aiming at faith, hope and love. The pupil should be brought to learn about Jesus Christ and to establish a personal relation with Him, as well as he should be taught to understand and to love the Church. Faith in the life of a Christian is inextricably connected with hope. A believer is not only concentrated on his earthly life, but he makes this life a means for achieving eternal happiness. Eucharist is a true source of Christian hope. Education for faith and hope finds an actual confirmation in acts of love. A person educated for love is able to share it with his neighbors, even at the price of giving himself up.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Key words: catechesis; education; faith; hope; love; person; man.

Istotą życia chrześcijańskiego jest historia konkretnego człowieka we wszystkich jego wymiarach, zwłaszcza w perspektywie wiary, nadziei i miłości. Przekonanie to wynika z wartości i funkcji wspomnianych cnót. Wiara jest miłością do Boga, miłość dziełem Boga i całego życia człowieka, nadzieja zaś bezgranicznym powierzeniem się Bogu. Na podstawie tych trzech rodzajów dynamicznej obecności Boga w człowieku – cnót teologalnych – katecheza wychowuje do życia chrześcijańskiego, które polega przede wszystkim na podążaniu z Jezusem Chrystusem (CT 5). Ta droga do przebycia winna opierać się na całoosobowym zjednoczeniu i przyjaźni z Nim poprzez wiarę, nadzieję i miłość. Celem prezentowanego opracowania jest ukazanie drogi „wosobienia” katechizowanych w życie Chrystusa w perspektywie wychowania do wiary, nadziei i do miłości.

Ks. dr hab. PIOTR T. GOLISZEK – adiunkt Katedry Katechetyki Szczegółowej Wydziału Teologii KUL; adres do korespondencji: Al. Unii Lubelskiej 15, 20-950 Lublin; e-mail: goliszek@kul.lublin.pl

1. WYCHOWANIE DO WIARY

Zasadniczym celem wychowania chrześcijańskiego jest nie tylko pomoc wychowankom w rozwoju, ale również wspieranie ich w odkryciu i nawiązaniu osobowej relacji z Jezusem Chrystusem. Konsekwencją tego powinno być bezwarunkowe przyłgnięcie do Jezusa i pragnienie naśladowania Go¹. Wiara to życie z Chrystusem oraz całkowite posłuszeństwo Jego łasce. Żaden człowiek nie może w pełni poznać Boga (nie jest w stanie tego zrobić ani przy udziale rozumu, ani za pośrednictwem zmysłów), dlatego tak istotną rolę odgrywa tu wiara i posłuszeństwo Jezusowi Chrystusowi oraz Kościołowi. Posłuszeństwo to jest możliwe jedynie dzięki łasce Ducha Świętego (por. DV 5).

Łaska wiary to nie tylko bezinteresowny dar, który człowiek otrzymuje od Boga. Można ją rozpatrywać także w kategorii zadania wyznaczonego człowiekowi przez Boga. To On wzywa człowieka do współpracy w dziele zbawienia. Jednocześnie człowiek wierzący ma obowiązek dawania świadectwa o Jezusie Chrystusie – przede wszystkim poprzez swoje autentyczne chrześcijańskie życie.

Wobec powyższego, Jezus powinien stać się punktem odniesienia całego życia wychowanka i wszystkich jego wyborów. Świadomość tej bliskiej relacji z Jezusem winna przemieniać ludzkie życie. Taka postawa musi również znaleźć swoje odzwierciedlenie w codziennych decyzjach wychowanka. We wszystkich wydarzeniach i okolicznościach powinien być on gotowy do dawania świadectwa swojej wiary.

Wychowanie do wiary oraz pomoc wychowankowi w rozwijaniu autentycznej postawy wiary posiada niezwykłą moc przemawiania i przekonywania. Nie wolno przy tym zapomnieć, że wychowanie w tym zakresie nie jest jedynie prostym przekazem określonej wiedzy. Jest ono raczej potwierdzeniem osobowej relacji z Jezusem Chrystusem, relacji wiary, relacji pełnej miłości ujawnianej i dynamizowanej przez uczciwe wypełnianie swoich obowiązków, troskę o słabszych i biedniejszych, życzliwość, przebaczenie, gotowość niesienia pomocy potrzebującym. Człowiek wierzący w ten sposób daje świadectwo swojej przynależności do Chrystusa. Życie chrześcijańskie to konkretne czyny, a nade wszystko miłość do Boga Ojca, którego objawił w całej pełni Jezus Chrystus².

¹ Por. E. ALBERICH, *Katecheza dzisiaj. Podręcznik katechetyki fundamentalnej*, Warszawa 2003, s. 151.

² Por. J.L. LORDA, *Być chrześcijaninem. Poradnik ewangelicznego życia*, tł. J. Lekan, Poznań 2011, s. 265-266.

Wiara jest postawą, w której zawiera się odpowiedź człowieka na wezwanie, jakie kieruje do niego Bóg. Człowiek nie może więc pozostać jedynie na etapie przyjęcia jakiejś określonej doktryny, ale musi znaleźć ona odniesienie również w codziennym życiu. Z wiary muszą wynikać określone czyny i decyzje moralne. Ponadto wiara stanowi odpowiedź na Objawienie Boże. Rodzi się wtedy, gdy człowiek przyjmuje Boże wezwanie i wchodzi z Nim w osobowy związek. Jest ona reakcją na osobowy apel Boga o charakterze zbawczym³. Ten dialog człowieka i Boga winien wyrażać się w postawie zaufania i nadziei, autentycznego słuchania Słowa Bożego oraz w działalności apostołsko-misyjnej. Chrześcijanin prawdziwie wierzący, czerpiący siłę z modlitwy, musi stać się w życiu prawdziwym naśladowcą Jezusa Chrystusa.

Dzięki wychowaniu do wiary człowiek nie tylko uczestniczy w głoszeniu Ewangelii przez dawanie świadectwa, lecz także wnosi tę Dobrą Nowinę we wszystkie dziedziny życia. Tym samym chrześcijanin wezwany jest przede wszystkim do ewangelizowania w środowisku, w którym żyje. Ponadto spoczywa na nim obowiązek przyznawania się do Jezusa i Jego nauki również na płaszczyźnie politycznej, ekonomicznej czy kulturalnej (KK 1; ChL 23).

Należy podkreślić, iż wiara stanowi drogowskaz, który wyznacza kierunek wszystkim decyzjom, jakie podejmuje chrześcijanin. Czyny i postawy kształtowane są na podstawie zbawczego orędzia. Na tej drodze życia wiarą potrzeba nie tylko osobistego spotkania człowieka z Bogiem, ale też wspólnoty innych wierzących. Wychowanie do wiary jest zatem jednocześnie przygotowaniem do świadomego uczestnictwa we wspólnocie Kościoła i podjęcia za ten Kościół odpowiedzialności. Aby wychowanek mógł podjąć się tego zadania, należy nauczyć go właściwego rozumienia Kościoła.

Wierzyć w Boga to znaczy konsekwentnie wierzyć w Kościół, który powstał dla ludzi z Jego woli⁴, dlatego w wychowaniu do wiary należy kształtować w wychowankach świadomość, że Kościół od początku był zamysłem Boga. Bóg chciał bowiem Kościoła jako wspólnoty ludzi zjednoczonych we wspólnej wierze.

Wiara zakłada również bezwarunkową akceptację i przyjęcie całej Prawdy, którą przyniósł nam Jezus Chrystus⁵. Jest to niezwykle ważne, zwłaszcza wobec popularnych tendencji wybiórczego przyjmowania prawd wiary przekazywanych

³ Por. J. MASTEJ, *Eklezjalny wymiar aktu wiary chrześcijańskiej i jego personalizujące znaczenie*, RT 47(2000), z. 9, s. 105-121.

⁴ Por. K. BERGER, *Wierzyć bez Kościoła?*, tł. E. Piecul-Karmińska, Poznań 2007, s. 179.

⁵ Por. M. RUSECKI, *Wiara jako odpowiedź człowieka na Boże objawienie*, w: *Katechizm Kościoła Katolickiego. Wprowadzenie*, red. M. Rusecki, E. Pudelko, Lublin 1995, s. 43-54.

przez Urząd Nauczycielski Kościoła. Wychowując do wiary, nie należy zapominać o tym, że wierność Jezusowi wyraża się także w wierności Kościołowi Świętemu. Nie może więc mówić o bliskiej osobowej relacji z Chrystusem ten, kto świadomie i dobrowolnie odrzuca Kościół i głoszoną przez niego naukę. Wiara w Jezusa Chrystusa pozostaje nierozdzielnie związana z wiarą w Kościół. Przy czym Kościół nie jest jedynie przedmiotem wiary, ale „równocześnie jej podmiotem: wyznając wiarę w Kościół, sami jesteśmy Kościołem; wierzymy w Kościół i zarazem jesteśmy Kościołem wierzącym i modlącym się”⁶.

2. WYCHOWANIE DO NADZIEI

W wychowaniu chrześcijańskim nie można zatrzymać się wyłącznie na samej płaszczyźnie wiary. Istotne jest również to, aby wychowankowie odkryli, że wiara wzbudza także nadzieję i ściśle się z nią łączy. Prawdziwa wiara nigdy nie istnieje bez nadziei, zaś chrześcijańska nadzieja rodzi się z wiary i żyje z miłości, która pochodzi od Boga. Bóg jest fundamentem nadziei. Ktoś, kto nigdy nie poznał Boga, nie ma prawdziwej nadziei, gdyż tylko Stwórca może być jedyną nadzieją człowieka (SpS 3, 27, 31). Pełne zaufanie do Boga, które jest cechą wiary, wprowadza do ludzkiego życia nadzieję. To właśnie wiara w to, że Bóg jest najwyższym dobrem, ku któremu podąża człowiek, pozwala rozwijać w sobie nadzieję. Dzięki nadziei człowiek pragnie „szczęścia Królestwa niebieskiego i życia wiecznego, pokładając ufność w obietnicach Chrystusa” (KKK 1817).

Poprzez wychowanie do nadziei kształtuje się w wychowankach takie umiejętności i postawy, aby potrafili oni odróżnić różne formy ludzkiej naturalnej nadziei, oczekiwań, marzeń od tego, co przynosi ze sobą Chrystus, który wyznacza fundamentalną perspektywę nadziei chrześcijańskiej⁷. Nadzieje, noszone w sercu przez człowieka, często dotyczą udanego życia, sukcesu czy realizacji marzeń, jednak nie zaspokajają one w pełni ludzkich potrzeb i pragnień. Są tylko wyznacznikiem perspektywy na przyszłość. Człowiek „potrzebuje innej nadziei, która idzie dalej, [...] może zaspokoić go jedynie coś nieskończonego, co zawsze będzie czymś więcej niż to, co kiedykolwiek może osiągnąć” (SpS 30).

⁶ JAN PAWEŁ II, „Tak” dla Kościoła. *Dzieła zebrane*, t. VII: *Katechezy* (cz. 2). Kraków 2007, s. 339.

⁷ Por. J. NAGÓRNY, *Życie z Chrystusem we wspólnocie Kościoła*, w: *Być chrześcijaninem*, red. M. Rusecki, Lublin 2007, s. 367.

Wychowanie do nadziei jest szczególnie ważne w odniesieniu do ludzi młodych. Zgodnie z cechami charakteryzującymi ten wiek mają oni wielkie, często nawet nierealistyczne nadzieje związane ze swoją przyszłością, ze zmianą otaczającego świata. Jeśli jednak zabraknie tu chrześcijańskiej nadziei i ponadczasnego wymiaru, to po pierwszych niepowodzeniach młody człowiek szybko może utracić energię, odwagę, a nawet poczucie sensu życia.

Istotą ludzkiej nadziei jest wiara w realizację zamierzeń, w pokonanie trudności, w możliwości człowieka. Nadzieja, z czysto ludzkiego punktu widzenia, pozostaje jedynie uczuciem, które niejako narzuca się samo, zaś nadzieja chrześcijańska jest darem, jaki otrzymaliśmy od Boga. Motywem ludzkich nadziei są argumenty, analizy, kalkulacje, zaś motywem nadziei chrześcijańskiej jest Bóg. Przedmiot nadziei ludzkich stanowią dobra doczesne. W nadziei chrześcijańskiej przedmiotem jest ostateczne zjednoczenie z Bogiem. Nadzieja chrześcijańska to niejako „przedłużenie” wiary. Ma charakter eschatologiczny. Chociaż jest ona darem od Boga, nie oznacza tylko biernego oczekiwania, ale jest trwałą postawą duchową. Charakteryzuje się czujnością i aktywnością w pokonywaniu trudów doczesnej ziemskiej wędrówki. Urzeczywistnia się w takich konkretnych postawach życiowych, jak: odwaga, spokój, wytrwałość, ufność. Jednocześnie warto podkreślić, że chrześcijańska nadzieja nie odrywa człowieka od spraw doczesnych, ale pozwala na głębsze odczytanie sensu zaangażowania w życie doczesne.

Konsekwencją nadziei jest prawdziwa odpowiedzialność za świat. Z jednej strony oznacza to zgodę na wszystko to, co pozwala na lepsze doczesne życie, z drugiej zaś dystans do tego, co zagraża lub blokuje pełny rozwój człowieka. Tylko człowiek, którego motywacje są oczyszczone przez nadzieję, jest zdolny do współpracy z Bogiem w budowaniu świata. Nie absolutyzuje świata, lecz potrafi dostrzec to, jak wiele jest w nim jeszcze do zrobienia zgodnie ze zbawczym Bożym planem. Jednocześnie nie sposób zapomnieć, że nadzieja (w jej chrześcijańskim wymiarze) potrzebuje także ścisłego związku z miłością. Nadzieja wraz z miłością wyzwala z egoizmu oraz wzywa do doskonalenia samego siebie. Gdy nadzieja zostanie złączona z miłością, człowiek będzie zdolny do tego, by zdystansować się wobec samego siebie.

Wychowanie do nadziei prowadzi do zaufania, cierpliwości, odpowiedzialności, oczekiwania i powierzenia siebie Bogu. Zaufanie Bogu i nadzieja na życie wieczne pozwalają człowiekowi przyjąć na siebie odpowiedzialność za świat, jego historię i kulturę. Przyjaciół Jezusa Chrystusa nie może ukrywać nadziei

w duszy, ale ma obowiązek objawiać ją we wszystkich dziedzinach swojego doczesnego życia⁸.

Wychowanie do nadziei powinno również uwzględniać takie sytuacje, które są dla człowieka trudne lub z którymi styka się niespodziewanie. Dlatego właśnie mówiąc o nadziei w wychowaniu, trzeba podkreślać okoliczności, w których człowiek musi „przekraczać próg nadziei” lub mierzyć się z sytuacjami, gdy trzeba wytrwać w nadziei „wbrew nadziei”. Tylko prawdziwa nadzieja – taka, której fundamentem jest Bóg – pozwala konfrontować się z chorobą i znosić cierpienia. To ona chroni przed zwątpieniem i rezygnacją, daje siły w walce, zapewnia radość w czasie próby (Rz 12,12; Ef 6,13) i wytrwałość we wszystkich, nawet najtrudniejszych okolicznościach (KKK 1820-1821), udziela cierpliwości w oczekiwaniu Bożej pomocy, kieruje człowieka ku Bogu oraz ku spełnieniu siebie jako osoby.

Cnota nadziei odpowiada pragnieniu szczęścia każdego człowieka, „podejmuje ona te oczekiwania, które inspirują działania ludzi; oczyszcza je, by ukierunkować je na Królestwo niebieskie; chroni przed zwątpieniem; podtrzymuje w każdym opuszczeniu; poszerza serce w oczekiwaniu szczęścia wiecznego; [...] chroni przed egoizmem i prowadzi do szczęścia miłości” (KKK 1818).

Wychowanie do nadziei oznacza więc wychowanie do aktywnego angażowania się w budowanie świata według Bożego zamysłu i bliskiego Królestwu Bożemu⁹. Człowiek wychowany do nadziei staje się bardziej osobą, respektuje wartość człowieczeństwa swojego oraz swoich bliźnich, potrafi docenić wysiłek, pracę i osiągnięcia innych. Celem wychowania do nadziei jest wspieranie rozwoju wychowanków i kształtowanie w nich postawy świadomego dążenia do wzrastania w swoim człowieczeństwie, do budowania siebie jako osoby oraz do poszanowania ludzkiej godności¹⁰.

Żyjący nadzieją człowiek pokłada ufność w Bogu nie tylko wtedy, gdy oczekuje dobra, ale również w obliczu nieszczęścia. Wzywa wówczas pomocy Boga i z wiarą jej oczekuje. Chrześcijanin we wszystkich okolicznościach powinien mieć nadzieję, „że z łaską Bożą «wytrwa do końca» (Mt 10,22) i otrzyma radość nieba jako nagrodę wieczną Boga za dobre uczynki spełnione z pomocą łaski Chrystusa” (KKK 1821).

⁸ K. OLBRYCHT, *Wychowanie do nadziei*. Dostępny w Internecie: <http://www.fidesetratio.org.pl/files/plikipdf/olbrycht6.pdf>.

⁹ Por. E. ALBERICH, *Katecheza dzisiaj*, s. 151.

¹⁰ Por. K. OLBRYCHT, *Wychowanie do nadziei*, s. 10.

Chrześcijańska nadzieja mocno wiąże się również z prawdą o zmartwychwstaniu. W Osobie Jezusa Chrystusa, w Jego życiu i śmierci spełniły się już wszystkie obietnice¹¹. Tym samym nadzieja człowieka wierzącego to oczekiwanie na realizację tych Bożych obietnic. Jest to oczekiwanie na powtórne przyjście Zbawiciela i na swoje zmartwychwstanie. Życie chrześcijańskie dzięki nadziei zawiera się pomiędzy zbawieniem, które dokonało się w Jezusie Chrystusie, a ostateczną pełnią życia we wspólnocie z Bogiem.

W procesie wychowania do życia chrześcijańskiego należy uświadamiać wychowankom, że wszyscy zostaliśmy powołani do tego, aby nieść nadzieję innym. Siłę do tego daje wiara. Dzięki męce i śmierci krzyżowej Jezusa Chrystusa mamy siłę do przeciwstawiania się zniechęceniu i rozpacz. Chrystusowy krzyż daje moc do walki z beznadzieją. Wyzwanie dla ludzkiego sumienia stanowi wiara w Bożą sprawiedliwość i perspektywa Sądu Ostatecznego. Ta nadzieja na ostateczne zwycięstwo prawdy i dobra kształtuje życie doczesne.

W wychowaniu do nadziei warto pamiętać o tym, by zachęcać wychowanków do systematycznego uczestnictwa w Eucharystii. Ona jest sakramentem nadziei. To Ona wyznacza rytm naszemu życiu oraz buduje nadzieję we wspólnocie wierzących. Jezus Chrystus, realnie obecny w Eucharystii, jest nadzieją na życie wieczne w jedności, sprawiedliwości i dobroci. Słuchanie słowa Bożego i modlitwa we wspólnocie Kościoła umacniają ludzkie serca i na nowo rozbudzają w nich nadzieję. Eucharystia sprawia, że człowiek bardziej tęskni za Chrystusem, pragnie szukać Go i naśladować w swoim życiu. W ten sposób Eucharystia dopełnia wysiłki katechetów, a także wychowawców.

Eucharystia jest też „miejscem” i czasem wyjątkowej modlitwy, podczas której wzrasta i rozwija się oraz dynamizuje chrześcijańska nadzieja (por. SpS 32). Na modlitwie człowiek oczyszcza swoje pragnienia i uczy się tego, o co powinien prosić Boga.

3. WYCHOWANIE DO MIŁOŚCI

Kolejną wartością, ważną w wychowaniu, jest miłość. Stanowi ona fundamentalne kryterium moralności i ukierunkowuje wszystkie życiowe postawy wierzących na Jezusa Chrystusa. Tylko w świetle wiary człowiek ma możliwość

¹¹ Zob. J. MASTEJ, *Staurologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa*, Lublin 2009.

rozpoznania tego, że prawdziwa miłość ma swoje źródło w Bogu. Wiara bowiem pobudza do miłości, która daje odwagę do życia i działania (DCE 39).

W procesie wychowania należy zachęcać wychowanków, by rozwijali w sobie wiarę, która urzeczywistnia się w miłości. Człowiek zostaje tą miłością obdarowany przez Boga. To On również powołuje go i wzywa, aby nie zatrzymywał tego daru dla siebie, lecz by dzielił się nim z innymi. Każdy, kto wierzy w Boga, powinien również wierzyć w miłość, gdyż została ona uosobiona w Jezusie Chrystusie¹².

Miłość stanowi istotę chrześcijańskiego życia. Żaden „człowiek nie może żyć bez miłości. Człowiek pozostaje dla siebie istotą niezrozumiałą, jego życie jest pozbawione sensu, jeśli nie objawi mu się Miłość, jeśli nie spotka się z Miłością, jeśli Jej nie dotknie i nie uczyni w jakiś sposób swoją, jeśli nie znajdzie w Niej żywego uczestnictwa” (RH 10). Budowanie prawdziwej osobowej relacji z Bogiem jest możliwe tylko poprzez miłość; „kto trwa w miłości, trwa w Bogu, a Bóg trwa w nim” (1J 4,16). Miłość jest bezinteresownym darem, który człowiek otrzymał od Boga. Należy przy tym pamiętać, że człowiek został również zaproszony i uzdolniony do uczestnictwa w tej Bożej miłości.

Obdarowanie i wezwanie do miłości Boga łączy się z wezwaniem do miłości bliźniego. Udział w łaskawej miłości Boga umacnia ludzką naturalną zdolność do miłości. Jezus Chrystus, dając przykazania miłości, wzywa do przekraczania samego siebie i miłowania nie tylko tych, którzy są nam bliscy, ale również do miłości nieprzyjaciół (Mt 5,43-48). Miłość jest najdoskonalszą relacją, jaką można zbudować z drugim człowiekiem. Przykazanie miłości wzywa do przemiany serca, rezygnacji z własnego egoizmu i objawiania wśród ludzi Bożej miłości poprzez konkretne uczynki¹³.

Każda osoba ludzka posiada prawo do miłości, ale jednocześnie ma też obowiązki kochać innych. Zabrania to jakiegokolwiek uprzedmiotawiania osoby. Każdy, kto prawdziwie kocha, powinien być zdolny do uczynienia daru z siebie na rzecz drugiej osoby. Taka postawa umożliwia budowanie wspólnoty pełnej jedności, miłości i wzajemnego zrozumienia. Miłość ta winna wyrażać się w konkretnych zachowaniach i postawach. Dojrzała postawa miłości oparta jest na życzliwości i tolerancji. Ten, kto prawdziwie kocha, potrafi wybaczać, być odpowiedzialnym i tworzyć dobro. Umie zrezygnować z siebie, poświęcić się na rzecz

¹² Z. GROCHOLEWSKI, *Wychowanie do miłości*, Dostępny w Internecie: <http://www.currenda.diecezja.tarnow.pl/archiwum/2009/01/art-31.php>.

¹³ Por. P.T. GOLISZEK, *Fenomenologia miłości*, w: TENŻE, *Katecheza a osoba. Wybrane zagadnienia z metodologii personalistycznej w katechezie*, Lublin 2010, s. 193-194.

innej osoby czy całej wspólnoty¹⁴. Jednymi z najcięższych grzechów są grzechy przeciw miłości. Brak miłości może przejawiać się w nienawiści do Boga, która z kolei „może wyrażać się w odwróceniu się od Boga (tak, jakby Bóg przeszkadzał człowiekowi w życiu), a nade wszystko w nieprzyjaźni (nienawiści demonicznej). W stosunku do ludzi, grzechem przeciwko miłości jest brak zainteresowania i wszelkie przejawy obojętności, a także zazdrość. Także tutaj szczególnie ciężkimi grzechami są różne odmiany nienawiści (także o charakterze zbiorowym). Brakiem odpowiedzialności za drugiego w duchu miłości są wszelkie przejawy zgorszenia i tzw. grzechy cudze, czyli współudział w grzechu innego człowieka (pomoc w dokonaniu złego czynu – niekiedy tylko przez zaniedbanie swoich obowiązków)”¹⁵.

Człowiek nazywa miłością wszystkie te działania, które świadomie podejmuje na rzecz drugiego czy danej społeczności. Mogą się one wyrażać przez pracę, zaangażowanie w służbie innym bądź też poprzez rezygnację z siebie na rzecz bliźniego. Mocą miłości Chrystusa człowiek jako osoba jest zdolny do miłości, do której został powołany. Miłość stanowi podstawę wszelkich postaw moralnych. Jest najwyższą formą działania i fundamentem, który sprawia, że ludzkie życie staje się bardziej harmonijne. Jest również motywem wiarygodności chrześcijaństwa jako religii objawionej¹⁶.

Owocami miłości są: radość, pokój, miłosierdzie, życzliwość, wzajemność, bezinteresowność, hojność, przyjaźń i komunია (KKK 1829). W miłość wpisane są wszystkie pozytywne doświadczenia człowieka. Osoba wychowana do miłości, żyjąca tą miłością na co dzień, jest pogodna i pełna wewnętrznego spokoju, zadowolona z życia i zdolna do emocjonalnej równowagi. Taki człowiek w kontaktach z innymi potrafi być otwarty, współczujący i przyjazny¹⁷.

Wychowanie do miłości powinno koncentrować się na zachęcaniu, „żeby szukać tej miłości nie w samych tylko wielkich sprawach, lecz również, i to przede wszystkim, w powszednich okolicznościach życia” (KDK 38). Jeśli miłość Chrystusa będzie przenikała wszystkie wymiary ludzkiego życia, będzie stawać

¹⁴ M. RYŚ, *Wychowanie do miłości*, s. 2-4. Dostępny w Internecie: http://www.ogrodowa.pl/upload/akademia/prof._Maria_Rys.pdf.

¹⁵ I. NAGÓRNY, *Życie z Chrystusem we wspólnocie Kościoła*, s. 373-374; zob. TENŻE, *Agape i ethos. Centralny charakter miłości w moralności chrześcijańskiej*, w: *Miłość w postawie ludzkiej*, red. W. Słomka, Lublin 1993, s. 159-180.

¹⁶ Por. M. RUSECKI, *Miłość jako motyw wiarygodności chrześcijaństwa*, w: *Miłość w postawie ludzkiej*, s. 229-247.

¹⁷ M. RYŚ, *Wychowanie do miłości*, s. 5-6.

się coraz bardziej bezinteresowna, to w konsekwencji, w szerszej perspektywie, przemieni ona świat pełen przemocy i nienawiści w cywilizację miłości. Brak wychowania do miłości czyni życie chrześcijańskie niedoskonałym.

*

Wiara, nadzieja i miłość z jednej strony są podstawą życia chrześcijańskiego, z drugiej prowadzą do osobowej i egzystencjalnej relacji z Bogiem, stanowią również drogę do świętości. Człowiek, stworzony na obraz i podobieństwo Boże, jest zdolny w pełni powierzyć się Jezusowi Chrystusowi i naśladować Go. Dlatego „każdy człowiek, który żyje wiarą, nadzieją, miłością, którą ostatecznie kieruje w swym wnętrzu ku osobie Boga spełnia się jako osoba, otwierając się na życie wieczne w nieskończoności Boga”¹⁸.

Wiara rozwija osobę. Sprawia, że człowiek zmierza ku ideałowi. Wychowanie do wiary polega więc na towarzyszeniu wychowankom w tym procesie dążenia do religijno-moralnej doskonałości.

Nadzieja to postawa życia, która zwrócona jest ku pozytywnym результатам działania człowieka. Wiąże się z pomyślnością życia w bliższej i dalszej przyszłości. Zadanie wychowania do nadziei polega na kształtowaniu postawy oczekiwania powtórnego przyjścia Jezusa Chrystusa i życia wiecznego w Królestwie Bożym, a jednocześnie zaangażowania w realizację prawdziwie chrześcijańskiego życia na ziemi.

Miłość jest praktycznym spełnieniem życia wiarą i nadzieją. Jest zwróceniem się człowieka nie tylko ku Bogu, ale i ku drugiemu człowiekowi.

BIBLIOGRAFIA:

- ALBERICH E., Katecheza dzisiaj. Podręcznik katechetyki fundamentalnej, Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie 2003.
- CZERKAWSKI J., Wychowanie człowieka do odbioru wartości, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 3 (2012), s. 272-288.
- GOLISZEK P.T., Katecheza a osoba. Wybrane zagadnienia z metodologii personalistycznej w katechezie, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010, s. 191-198.
- GOLISZEK P.T., Personalistyczny wymiar katechezy, Lublin: Wydawnictwo KUL 2016.
- KICIŃSKI A., Spotkanie z Bogiem – ostatecznym celem wychowania. Aktualność propozycji wychowawczych Jacquesa Maritaina, „Katecheta” 52 (2008), nr 7-8, s. 19-25.

¹⁸ M. KRAPIEC, *Bardziej być. O ludzką kulturę życia*, Lublin 2006, s. 31.

- KULPACZYŃSKI S., Modlitwa w procesie wychowania do wiary, w: *Pedagogika wiary*, red. A. Hajduk, J. Mółka, Kraków: „Ignatianum”, WAM 2007, s. 295-309.
- ŁABENDOWICZ S., Odpowiedzialność Kościoła za chrześcijańskie wychowanie, „*Radomskie Studia Teologiczne*”, t. II, red. Z. Niemirski, Radom 1999, s. 259-272.
- ŁABENDOWICZ S., Wychowanie w wierze podstawowym zadaniem katechezy, w: *Katecheza w służbie wiary*, red. S. Łabendowicz, Radom 2013, s. 107-120.
- MASTEJ J., Eklezjalny wymiar aktu wiary chrześcijańskiej i jego personalizujące znaczenie, *RT* 47 (2000), z. 9, s. 105-121.
- MAKOSA P., „Dziś Kościele żyjącego Boga wstań!”. Refleksje o wychowaniu eklezjalnym młodzieży ponadgimnazjalnej, „*Katecheta*” 49 (2005), nr 12, s. 63-65.
- MAKOSA P., Wychowanie do wiary w wybranych podręcznikach do nauczania religii w klasach IV-VI szkoły podstawowej, „*Katecheta*” 50 (2006), nr 9, s. 4-11.
- NAGÓRNY J., Życie nadzieją w świetle Pisma św, w: *Nadzieja w postawie ludzkiej („Homo meditant”*, t. VII), red. W. Słomka, Lublin: TN KUL 1992, s. 95-109.
- OLBRYCHT K., Wychowanie do nadziei. Dostępny w Internecie: <http://www.fidesetratio.org.pl/files/plikipdf/olbrycht6.pdf>.
- RYŚ M., Wychowanie do miłości. s. 2-4. Dostępny w Internecie: http://www.ogrodowa.pl/upload/akademia/prof._Maria_Rys.pdf.
- SŁOTWIŃSKA H., Samowychowanie i samokształcenie elementami autoformacji, „*Pedagogika Chryściana*” 19 (2007), nr 1, s. 65-81.
- ZAJĄC M., Wychowanie maryjne w katechezie, „*Katecheta*” 51 (2007), nr 5, s. 11-21.

TEOLOGALNE WYCHOWANIE W KATECHEZIE

Streszczenie

Wychowanie chrześcijańskie winno koncentrować się na trzech podstawowych wartościach. Musi ono być wychowaniem do wiary, nadziei i miłości. Należy doprowadzić wychowanka do poznania Jezusa Chrystusa i do nawiązania z Nim relacji osobowej, a także nauczyć go rozumieć i kochać Kościół. Wiara w życiu chrześcijanina nierozłącznie związana jest z nadzieją. Człowiek wierzący nie tylko koncentruje się na życiu doczesnym, ale czyni to życie środkiem do osiągnięcia wiecznego szczęścia. Prawdziwym źródłem chrześcijańskiej nadziei jest Eucharystia. Wychowanie do wiary i nadziei znajduje konkretne potwierdzenie w czynach miłości. Osoba wychowana do miłości potrafi dzielić się nią z bliźnimi, nawet za cenę rezygnacji z siebie.

Słowa kluczowe: katecheza; wychowanie; wiara; nadzieja; miłość; osoba; człowiek.